

EKSAMEN		NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT	
GRAAD		12	
DATUM		MEI/JUNIE 2024	
VAK		REKENINGKUNDE	
VRAESTEL		1	
PUNTE TOTAAL		150	
TYD		2	
AANTAL BLADSYE		10 (INSLUITEND 'N FORMULEBLAD EN 'N ANTWOORDEBOEK VAN 11 BLADSYE)	

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE
SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg hulle presies.

1. Antwoord **ALLE** vrae.
2. 'n Spesiale **ANTWOORDBOEK** word voorsien waarin **ALLE** vrae beantwoord kan word.
3. Toon **ALLE** bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nie-programmeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om vrae te beantwoord.
6. Waar van toepassing, toon **ALLE** berekeninge tot **EEN** desimale punt.
7. As jy kies om dit te doen, kan jy die Finansiële Aanwyser Formuleblad aangeheg aan die einde van hierdie vraestel gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is **NIE** verpligtend nie.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer die vraestel beantwoord word. Probeer om NIE daarvan af te wyk nie.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Etik, Korporatiewe Bestuur en Ouditverslag	20	15
2	Finansiële state en notas	55	45
3	Kontantvloeistaat, Nota en Finansiële aanwysers	45	35
4	Interpretasie van Finansiële Inligting	30	25
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: ETIEK, KORPORATIEWE BESTUUR EN OUDITVERSLAG

(20 punte; 15 min)

1.1 Etiese kwessies

GEVRA:

Kies 'n verduideliking uit KOLOM B wat by 'n etiese kwessie in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A – E) langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.5) in die ANTWOORDBOEK neer:

KOLOM A Etiese kwessie		KOLOM B Verduideliking	
1.1.1	Witboordjiemisdaad	A.	'n Probleem met meer as een regte antwoord of optrede, wat meer reg kan wees as die ander.
1.1.2	Prysvasstelling	B.	Wanneer 'n persoon vertroulike inligting gebruik wat daartoe lei dat hulle 'n voorsprong bo ander kry.
1.1.3	Morele dilemma	C.	'n Onwettige aktiwiteit om 'n bate te steel en inligting te verander om die misdaad weg te steek.
1.1.4	Binnehandel	D.	Misdaad van 'n gesofistikeerde aard deur mense met invloed in 'n besigheid.
1.1.5	Bedrog	E.	'n Onwettige ooreenkoms tussen besighede of persone om die verkoopprijs van sekere produkte te manipuleer.

(5)

1.2 Korporatiewe Bestuur en Ouditverslag

'n Uittreksel uit die eksterne verslag van STORM Bpk. word aangebied.

GEVRA:

- 1.2.1 Verduidelik kortliks jou begrip van 'goeie korporatiewe bestuur'. (2)
- 1.2.2 Verduidelik waarom 'n maatskappy hul finansiële state deur 'n eksterne ouditeur moet laat oudit. (2)
- 1.2.3 Identifiseer die tipe ouditmening wat die maatskappy ontvang het en verskaf 'n rede vir jou antwoord. (3)

1.2.4 'n Ondersoek na die Bemerkingskoste wat in die ouditverslag genoem word, het aan die lig gebring dat 'n bedrag van R180 000 was vir 'n vakansie na Thailand vir die HUB en sy gesin wat verblyf en vliegkaartjies gedek het. Die boekhouer is opdrag gegee om dit as 'n Bemerkingsuitgawe te reflekteer. Die HUB het die onafhanklike ouditeur probeer oortuig om dit te ignoreer aangesien dit in die finansiële state aangeteken is.

- Verduidelik waarom die onafhanklike ouditeur nie die versoek van die HUB gevolg het nie. Verskaf TWEE redes. (4)
- Verskaf TWEE moontlike gevolge van hierdie ouditverslag vir die HUB en die maatskappy. (4)

INLIGTING:

UITTREKSEL UIT DIE VERSLAG VAN DIE ONAFHANKLIKE OUDITEURE

Ons het die finansiële jaarstate van STORM Bpk. vir die jaar geëindig 28 Februarie 2024 geaudit. Finansiële state is die verantwoordelikheid van die maatskappy se direkteure. Ons verantwoordelikheid is om 'n mening uit te spreek gebaseer op ons audit.

Internasionale Ouditstandaarde vereis dat ons die audit uitvoer om redelike versekering te verkry dat die finansiële state vry van wanvoorstelling is.

Ouditmening

Die finansiële state verteenwoordig die finansiële posisie van die maatskappy op 28 Februarie 2024 billik, behalwe vir die Bemerkingsuitgawe in die Staat van Omvattende Inkomste wat nie geverifieer kon word nie, aangesien geen dokumentasie vir hierdie uitgawe bestaan het nie.

FC Finansiële Groep

Geoktrooieerde Rekenmeesters (SA)

15 Junie 2024

VRAAG 2: FINANSIËLE STATE EN AANTEKENINGE

(55 punte; 45 min)

Die inligting het betrekking op Teen Graph Beperk vir die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2024.

GEVRA:

- 2.1 Bereken die korrekte **NETTO WINS NA BELASTING** vir die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2024. (14)
- 2.2 Stel die **BEHOUE INKOMSTE NOTA** by die Finansiële Staat op 30 Junie 2024 op. (10)
- 2.3 Stel die **STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE** op 30 Junie 2024 op. (31)

INLIGTING:

- A. Die volgende items het op 30 Junie 2024 in die Voor-aansuiweringsproefbalans verskyn:

	R
Gewone aandelekapitaal	?
Behoue inkomste (1 Julie 2023)	369 180
Lening: Fair Loan Bank	130 320
Vaste bates teen drawaarde (balanserende syfer)	?
SAID (Inkomstebelasting) (Voorlopige betalings) Dt.	194 400
Handelsvoorraad	176 400
Verbruiksgoederevoorhande (verpakkingsmateriaal)	21 600
Debiteurekontrole	61 200
Voorsiening vir oninbare skulde	3 420
Krediteurekontrole	42 660
SAID (LBS) (Kt.)	10 440
Krediteure vir salarisse	23 400
Oortrokke bank	6 120
Kleinkas	540

- B. Die netto wins voor belasting is verkeerdelik as R583 195 bereken.
- C. Die volgende inligting is nie deur die boekhouer in ag geneem nie:
- Die direkteursfooie van R46 800 vir Junie 2024 is nog nie betaal nie.
 - Voorraad ter waarde van R10 080 is in 'n brand vernietig. Die versekeringsmaatskappy het ingestem om R8 640 te betaal.
 - 80% van die verpakkingsmateriaal is gedurende die finansiële jaar gebruik.
 - Volgens die leningsooreenkoms sal 'n paaiement van R36 000 en rente jaarliks aan Fair Loan Bank betaal word. Rente op die lening is gekapitaliseer. Die boekhouer het die bedrag wat op 30 Junie 2024 aan Fair Loan Bank betaal is, soos volg aangeteken:
 Debiteer: Lening: Fair Loan Bank R67 680
 Krediteer: Bank R67 680

- (v) 'n Tussentydse dividend van R54 000 is op 1 Desember 2023 betaal, maar is verkeerdelik teen die Salarisrekening gedebiteer.
- (vi) Debiteure met kredietsaldo's van altesaam R1 260 op 30 Junie 2024 moet na die Krediteuregrootboek oorgeplaas word.
- (vii) R62 555 word deur die SAID verskuldig ten opsigte van inkomstebelasting vir die finansiële jaar wat op 30 Junie 2024 eindig.
- (viii) **GEWONE AANDELE KAPITAAL:** (alle inskrywings is aangeteken)
- Die maatskappy is geregistreer met 'n gemagtigde aandelekapitaal van 600 000 gewone aandele.
 - Op 1 Julie 2023 was 125 000 aandele uitgereik. Met 'n gemiddelde aandeelprys van R12,96.
 - Op 25 September 2023 het die maatskappy 'n bykomende 75 000 aandele teen R12,24 elk uitgereik.
 - Op 4 Januarie 2024 het die direkteure die terugkoop van 20 000 aandele teen R16,20 elk goedgekeur.
- (ix) **FINALE DIVIDENDE:**
- 'n Finale dividend van 135 sent per aandeel is op 30 Junie 2024 verklaar.
 - Slegs aandele wat op 30 Junie 2024 uitgereik is, het vir hierdie dividende gekwalifiseer.

VRAAG 3: KONTANTVLOEISTAAT, NOTA EN FINANSIËLE AANWYSERS

(45 punte; 35 min)

Die volgende inligting is onttrek uit die finansiële rekords van LEXOR Beperk, 'n publieke maatskappy wat op die JSE genoteer is. Die finansiële jaar eindig jaarliks op 28 Februarie.

GEVRA:

- 3.1 Stel die Gewone Aandelekapitaal nota tot die finansiële state op. (7)
- 3.2 Voltooi die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2024 deur die ontbrekende inligting in te vul. Toon berekeninge tussen hakies. (23)
- 3.3 Noem TWEE groot besluite (**bo R1 000 000**) wat in die Kontantvloeistaat weerspieël word en ondersteun die besluit deur relevante syfers aan te haal. Dui EEN moontlike punt van impak aan wat elke besluit op die maatskappy se toekomstige bedrywighele sal hê. (6)
- 3.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir die jaar geëindig 28 Februarie 2024:
- % Opbrenge op gemiddelde ekwiteit (6)
 - Netto batewaarde per aandeel (NBW) (3)

INLIGTING:

A. Uittreksel uit die Staat van Omvattende Inkomste op 28 Februarie 2024:

Verkope	R29 880 000
Direkteure se vergoeding	2 520 000
Ouditfooie	1 242 000
Waardevermindering	556 200
Rente-uitgawe	310 170
Inkomstebelasting (28% van Netto wins)	1 209 600

B. Uittreksel uit die Staat van Finansiële Posisie op 28 Februarie 2024:

	2024	2023
Vaste bates teen drawaarde (inligting D)	4 521 600	3 081 600
Vaste deposito	1 059 000	360 000
Voorraad	1 969 200	2 631 600
Handels- en ander debiteure (inligting D)	626 900	656 400
Bank	20 520	0
Kleinkas	2 160	0
Gewone Aandelekapitaal	4 564 800	2 592 000
Behoue inkomste	2 623 600	1 482 600
Lening	630 000	1 350 000
Handels- en ander krediteure (inligting D)	2 253 000	2 631 600
Bankoortrekking	0	83 000

Let wel: Toerusting (kosprys R388 800 en opgelope waardevermindering R237 600) is teen drawaarde verkoop

C. Gewone aandele kapitaal

Die gemagtigde aandelekapitaal bestaan uit 5 000 000 gewone aandele:

- 2 880 000 gewone aandele is voor 1 Maart 2023 uitgereik.
- Op 30 Junie 2023 het die direkteure besluit om 144 000 gewone aandele vir 198 sent per aandeel terug te koop.
- Op 1 Februarie 2024 het die maatskappy 934 400 nuwe gewone aandele vir 225 sent elk uitgereik. Hierdie aandeelhouers kwalifiseer vir die finale dividend.

D. Aantekeninge by die Finansiële State

	2024	2023
1. VASTE BATES		
Grond en geboue	2 649 600	1 605 600
Toerusting (drawaarde) Let wel: Toerusting (kosprys R388 800 en opgelope waardevermindering R237 600) is teen drawaarde verkoop	1 872 000	1 476 000
2. HANDELS EN ANDER ONTVANGSTE		
Handelsdebiteure	599 400	559 800
Opgelope inkomste	27 500	22 800
SAID (Inkomstebelasting)	0	73 800
3. HANDELS EN ANDER BETAALBARE		
Handelskrediteure	805 730	1 828 800
Inkomste vooruitontvang	37 800	25 200
Aandeelhouers vir dividende	?	777 600
SAID (Inkomstebelasting)	88 200	

45

VRAAG 4: INTERPRETASIE VAN FINANSIËLE INLIGTING

(30 punte; 25 min)

4.1 KONSEPTE

GEVRA:

Kies die korrekte finansiële aanwyser uit dié wat hieronder gegee word om by die definisie te pas.

<p>Likiditeit; Winsgewendheid; Geratheid; Opbrengs op ekwiteit;</p> <p>Dividende per aandeel; Solvabiliteit;</p>
--

- 4.1.1 Dui die voordeel aan wat die eienaars uit hul belegging in die besigheid ontvang.
- 4.1.2 Dui aan in watter mate 'n besigheid deur geleende kapitaal gefinansier word.
- 4.1.3 Dui aan of die besigheid onmiddellike skuld kan delg.
- 4.1.4 Dui aan of die besigheid al sy skuld sal kan delg.

(4)

4.2 H&R Blok Bpk.

Die inligting wat aangebied word, hou verband met die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2024.

GEVRA:

- 4.2.1 Lewer kommentaar op die algehele likiditeitsposisie van die maatskappy. Haal DRIE relevante finansiële aanwysers aan (met syfers). (8)
- 4.2.2 Die direkteure het besluit om die dividend-uitbetalings beleid in 2024 te verander.
- Verskaf berekeninge wat die beleidsverandering aandui. (4)
 - Verduidelik die effek van hierdie beleidsverandering op die maatskappy. Noem TWEE punte (4)
- 4.2.3 Een van die direkteure voel dat die maatskappy die lening so gou moontlik moet terugbetaal. Wat is jou siening hieroor? Haal aan en verduidelik TWEE relevante finansiële aanwysers met syfers. (6)
- 4.2.4 Verduidelik waarom die aandeelhouers tevrede is met:
- Die markprys van die aandele op die JSE (2)
 - Die prys waarteen die 135 000 aandele op 25 Junie 2024 teruggekoop is. Haal in ELKE geval syfers/finansiële aanwysers aan. (2)

INLIGTING:

Die volgende finansiële aanwysers is op 30 Junie bereken:

	2024	2023
Bedryfskapitaalverhouding	2,1 : 1	1,8 :1
Vuurproefverhouding	0,9 :1	1,3 :1
Voorraadhoudingstydperk	48 dae	64 dae
Debiteure-invorderings tydperk	41 dae	32 dae
Skuld-Ekwiteit verhouding	0,3 :1	0,4 :1
Opbrengs op totale kapitaal aangewend	13%	16%
Opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang	18,5%	20%
Verdiens te per aandeel	118 sent	132 sent
Dividende per aandeel	125 sent	80 sent
Netto batewaarde per aandeel	795 sent	786 sent
Markprys per aandeel (JSE)	850 sent	780 sent
Terugkoopprys per aandeel	820 sent	-
Rentekoers op lening	14%	13%

30

TOTAAL: 150

GRAAD 12 REKENINGKUNDE-FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL:	
* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	